

“Ja usvajam tezu da o narodnosti odlučuju subjektivna svest a ne objektivni činioци. Na samim je Makedoncima, a ne na drugima, da se izjasne o svojoj narodnosti. Ali, treba da oni mogu da se slobodno izjasne, bez ma čijeg pritiska, ni odozdo ni odozgo” (Pribičević, 1933).

Uz Muslimane, oko kojih su se borili intelektualci Srba i Hrvata, najosporavanija balkanska nacija su sasvim sigurno Makedonci i to podjednako od srpskih, bugarskih i grčkih intelektualaca. Nigde nije očiglednije nego u slučaju Makedonaca, kako teritorijalne pretenzije mogu da proizvedu osporavanja jedne tako elementarne činjenice kao što je nacionalni identitet. Zato je i danas, kao i u prošlosti, najrasprostranjeniji stereotip da Makedonci kao narod ne postoje, da su oni Srbi a Makedonija srpska zemlja koja postoji samo kao geografski pojam. Iz ovog stava nekada je odbacivana ideja autonomije za Makedonce, a sada se negira njihova nacionalna individualnost, zbog čega se retko razmatraju posebna “karakterna” svojstva. Uz već opšte mesto da su Makedonci Srbi, razvijane su teze da je njihov jezik srpski ili bar bliži srpskom nego bugarskom, da su im običaji, poezija, tradicija srpski, da je slava dokaz da su Srbi, da je antropološki dokazano da su Srbi, a osnovna argumentacija pronalazena je u tvrdnji da je u prošlosti postojala “sinonimnost pojmova srpski i makedonski”. U ovom krilu intelektualaca postoji podvojenost samo oko pitanja srpske nacionalne svesti kod “Mačedonaca”. Dok su jedni prihvatili uverenja Jovana Cvijića o odsustvu te svesti, uz sopstveni dodatak da su Makedonci ipak Srbi, drugi su kritikovali Cvijića i odbacivali njegovu tezu, tvrdeći da je srpska nacionalna svest kod Makedonaca veoma prisutna. Andonović odgovara na Cvijićevu tezu da Makedonski Sloveni nemaju nacionalne svesti usklikom: “ne, ne, takav je zaključak iznenadio i ražalostio našu braću – on je skroz hiperlogičan – ta on je skroz netačan, pogrešan – i kao takav on pada” (Andonović, 1913). I Cemović piše da je negiranje nacionalne svesti kod “srpskog naroda” u Makedoniji, “pogreška koja se akademiku Cvijiću nikako ne može oprostiti”, da Cvijić ovaj pojam razume “isto što razume široka publika” i da naprotiv “narodno saznanje ili narodna svest gasi se samo onda kad se ugasi narodna duša” (Cemović, 1913).

“MAKEDONCI SU SRBI”.

Danas je najrasprostranjeniji stereotip o Makedoncima kao “izmišljenoj” naciji, a primeri su navedeni, u odeljku o “konvertitima”. Ovde pomenimo samo da danas Dobrica Ćosić piše o “pomakedončenim” Srbima, pod uslovom da “tu ‘fluktoantnu masu’ (Verovatno je mislio na Cvijićevu ‘flotantnu masu’) – makedonske Slovene i priznamo kao nacionalnost” (Ćosić, 1992). Veselin Đuretić govori o Makedoncima koji su se počeli dokazivati kroz svoja “separatistička gnezda” i to “ne samo oni koji su novo doba dočekali u stanju narodnosne nekonstituisanosti, ili kruga, nego i onaj mnogobrojniji deo zapadne, srednje i severne Makednije, koji je proživeo vekovna iskušenja u znaku srpstva” (Đuretić, 1992), dok Ljubomir Tadić pominje Makedonce koji su “tek 1940. godine priznati od strane KP Jugoslavije za naciju, jer se nije znalo šta činiti s njima – da li su Makedonci Srbi ili Bugari” (u: Knežević, 1994).

I pre sto godina tvrdilo se isto. Po Aleksijeviću “ne samo da im je svest narodna, tok misli, naravi, običaji, predanja i tako dalje.. čisto srpska u javnim i svečanim prilikama, nego i u posebnim i kućevnim kao na pr. na svadbi”, i zaključuje da su to srpski predeli, “pa trebaju i moraju, ma kad bilo, da Srbiji pripadnu”, a “Albano-Mačedonci uvek će ostati pri tome, da su ud srpskoga tela koji se nebi mogao bez samrtnih bolova odvojiti” (Aleksijević, 1878). I po Veselinoviću je jezik najveći dokaz da su Makedonci Srbi, pa je i Samuil bio “car Makedonaca – Srba”. Objašnjavajući da je srpsko i ime Makedonija, tvrdio je da “Makedonac treba da misli srpski, kad srpski govori i srpske običaje tvori”, a “škola i vaspitanje na svom maternom srpskom jeziku, biće mu od koristi, i na pravi put će ga izvesti i u bratsko združenje sa Srbijom uvesti” (Veselinović, 1880). Smatrao je da stanovnici Makedonije nikada sebe neće nazvati Blgarinom ili Bolgarinom “već jedino i iz nužde Bugarinom, što je znak da to samo srpska usta izgovaraju, jer i prelazi u u samo u srpskim ustima, ni u čijim drugim”, a “naziv Mačedonac i Mačedonija za sadašnje stanovnike vezane za zemlju ne postoji, oni sebe znaju samo za risjane” (Veselinović, 1888).

Gopčević je verovao “da slovenski stanovnici u Makedoniji većinom srpskom a ne bugarskom plemenu pripadaju”, a kao argumente je navodio jezik, običaje, nošnju, pesme, istoriju. Tvrdeći da “svakog onog kao pravog Srbina smatrati treba, koji svoju Slavu ima”, raspitivao se među Makedoncima i “svaki mi je s jednim jednim izuzetkom, kazao svog kućnog patrona”, pa je zaključivao da “Bugari vrlo dobro znaju, da je baš ta slava najverovatniji znak, da Makedonci ne pripadaju bugarskom, nego srpskom plemenu”, jer u Makedoniju nije “ni jedan Starobugarin zalutao” (Gopčević, 1889). Uredništvo Dela je tražilo da Srbija pomogne “sunarodnicima u Mačedoniji održati se na suprot navalama raznih propaganada, koje bi htele da im utru nacionalna obeležja, kako bi ih, po tom, odnarođene lakše sebi privukle” (Delo, II, 1894: 139), a Joksić je isticao da je istorijskim faktima utvrđeno da je bugarsko ime “došlo na Mačedonske Slovene nasilničkim nametanjem”, pa je, odbacujući svaki šovinizam, utvrdio da su “Mačedonski Sloveni Srbi a ne Bugari”, a krivica je Turaka što je “narodnosno ime počelo bilo gotovo izumirati” i što su “Mačedonski Srbi” krili svoje narodnosno ime iza imena “raje i hristijanina” (Joksić, 1898).

Početak veka se tvrdilo da nema spora o tome koje “pleme slovensko” živi u Makedoniji, jer su to Srbi (Dragašević, 1902), ili da Makedonije nema: “Nema mačedonske narodnosti, pa nema ni državine mačedonske. Srpskog naroda ima pa ima i Srbije i Stare Srbije”. Svestan da se poslednje stanovište može tretirati kao krajnost, autor je ipak zaključio: “Dobro neka je krajnost, ali tako izlazi po diktatu stroge logike. Stare Srbije ili ima ili nema. Ako li je ima, samo se ovako može tumačiti” (Bdin, 1903). Braneći se da nije šovinista i Ivanić je tvrdio da su Makedonci isto tako Srbi kao što je on sam, jer nema “nekog naročitog mačedonskog naroda slovenske krvi” pa “može biti samo jedno od dvoga: ili ono, što mi